

ŠTAJERSKI DEŽELNI ZBORI MED LETOMA 1246 IN 1311

*Martin BELE*Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: martin.bele@gmail.com*Tone RAVNIKAR*Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: tone.ravnikar@guest.arnes.si*Andrej HOZJAN*Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: andrej.hozjan@um.si*IZVLEČEK*

Tema raziskave so deželni zbori, ki so se na Štajerskem dogajali med letoma 1246 in 1311. Tam so se zbirali plemiči, ki so bili člani štajerske deželne zveze. Reševali so medsebojne spore ter razpravljali o odprtih vprašanjih. V obravnavanem času se je odvilo 39 deželnih zborov, ki jih lahko zasledimo v virih. Sodelovali so plemiči iz celotne vojvodine, pa tudi od drugod. Namen raziskave je bil predstaviti deželne zbore glede na geografski izvor udeležencev ter izpostaviti udeležence iz današnje slovenske Štajerske.

Ključne besede: deželni zbor, deželna zveza, deželni glavar, štajersko deželno pravo, vojvodina Štajerska, gospodje Ptujski, gospodje Žovneški

LE ASSEMBLEE PROVINCIALI NELLA STIRIA NEGLI ANNI 1246 E 1311

SINTESI

L'argomento della ricerca sono le assemblee provinciali che si svolsero nella Stiria tra gli anni 1246 e 1311. Vi prendevano parte nobili che erano membri della confederazione delle provincie della Stiria. Erano occasione per placare le dispute e discutere questioni aperte. Nel periodo preso in considerazione, vi furono 39 assemblee provinciali rintracciabili dalle fonti. Vi presero parte nobili di tutto il ducato e non solo. La ricerca intende presentare le origini geografiche dei partecipanti alle assemblee provinciali e mettere in rilievo quelli dell'odierna Stiria slovena.

Parole chiave: assemblea provinciale, confederazione delle provincie, governatore provinciale, diritto provinciale della Stiria, ducato della Stiria, nobili di Ptuj, nobili di Žovnek

UVOD¹

V pričujoči razpravi smo izpostavili rezultate raziskave, s katero smo želeli opraviti pregled doslej še neraziskanih štajerskih deželnih zborov med letoma 1246 in 1311. Namen članka je torej predvsem ovrednotiti participacijo različnih (ne)štajerskih rodbin (oziroma njihovih članov) na dotičnih zborih, pri čemer se nato lahko sklepa glede njihovega političnega delovanja v deželni politiki nasploh.

Pri pisanju smo uporabljali avstrijsko in slovensko strokovno literaturo s področja srednjeveške zgodovine. Med uporabljenimi viri je treba izpostaviti Avstrijsko rimano kroniko Otokarja iz Geule ter zbrano listinsko gradivo za zgodovino Štajerske, ki so ga v prejšnjem stoletju zbrali in izdali Joseph von Zahn, Heinrich Appelt ter Gerhard Pferschy.

Na začetku izbranega časovnega obdobja Habsburžanov na prostoru Vzhodnih Alp še ni bilo, za štajerski vojvodski prestol pa se je srdito borilo več pretendentov iz raznih koncev Srednje Evrope. Glede na mnoge politične spremembe v tem času smo domnevali, da se je to odražalo tudi v udeležbi na deželnih zborih. Pričakovali smo sicer, da bo največ udeležencev na teh zborih geografsko gledano iz same vojvodine Štajerske, medtem ko bo večji ali manjši procent navzočih tudi iz čeških in ogrskih dežel, današnje Švice ter drugih delov Cesarstva. Glede na njen geografski obseg je prav tako bilo pričakovati, da bo udeležencev s področja današnje slovenske Štajerske manj kot tistih s področja današnje avstrijske Štjaerske; kljub temu število tistih s področja današnje slovenske Štajerske najbrž ne bo zanemarljivo, temveč bo – pač glede na njeno velikost – le razmeroma manjše. Domnevali smo tudi, da bo še najmanjše število udeležencev iz raznih oddaljenih dežel Cesarstva.

Da bi bolje razumeli dinamiko, dogajanje in razmere v katerih so se deležni zbori dogajali, smo se na začetku posvetili morda nekoliko manj znanim izrazom, s katerimi se bomo srečevali kasneje v naši razpravi. Prav tako smo nekaj čisto kratkih vrstic namenili politični zgodovini v obravnavanem časovnem obdobju, ki je, kot smo domnevali, na naše rezultate pomembno vplivala.

KAJ DEŽELNI ZBORI SO

Ozemlje današnje slovenske v drugi polovici 13. stoletja ni bilo upravno homogena in teritorialno sklenjena enota s točno določenimi mejami po današnjih merilih. Takratne dežele (tudi vojvodina Štajerska) so bile v prvi vrsti skupnosti deželnega plemstva (torej starega svobodnega in večinskega ministerialnega plemstva). To je tvorilo t. i. deželno oziroma personalno zvezo (*Personenverband*), na čelu katere je bil deželni gospod. Po svoji strukturi so bile dežele tako večkrat v veliki meri neskljenjene in na mejnih območjih nestabilne (Dopsch, 1999, 209–214; Komac, 2006, 38; Brunner, 1990, 239). Deželni gospod je v omenjeni skupnosti navzven igral vlogo vojaškega poveljnika, navznoter pa vlogo sodnika. To je pomenilo, da je poveljeval deželni plemiški vojski in predsedoval

1 Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa *Preteklost severovzhodne Slovenije med srednjo Evropo in evropskim jugovzhodom* št. P6-0138, ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

plemiškemu oziroma ograjnemu sodišču. Dežela torej ni temeljila na teritorialni, ampak na personalni zvezi plemičev. Obseg dežele je bil odvisen od obsega deželne zveze, torej plemičev, ki so se šteli k njej in njenemu deželnemu pravu ter priznavali istega deželnega gospoda. Pripadnost deželi se je manifestirala predvsem z udeležbo plemičev na t. i. deželnih sodnih zbora. Na teh zbora so plemiči med seboj reševali spore po načelih tamkajšnjega deželnega prava (Komac, 2006, 16–17: Štih, Uvodna študija; Brunner, 1990, 176–182, 233–235).

Dinast ali cerkveni knez na čelu dežele je moral biti sposoben le-to zavarovati, kar je bil prvi pogoj, da se je kot deželni gospod sploh lahko uveljavil. Bil je zaščitnik deželnega plemstva oziroma deželanov, ti so mu v zameno za zaščito dolgovali zvestobo. Bil je njihov gospod (*dominus*), oni pa so sodili v njegovo gospostvo (*dominium*) (Komac, 2006, 32–33; Brunner, 1990, 374–387). Čeprav so veliki deli današnje slovenske Štajerske v 13. stoletju že sodili pod gospostvo štajerskih vojvod, tega ni moč trditi za celotno področje. To je bilo v tem času še vedno v rokah več teritorialnih gospodov. Predvsem nekdanja Savinja severno od Save (Posavinje), s samostojno pokrajinsko identiteto, je bila fevdalno zelo razdrobljena, v njej je prevladovala cerkvena posest (Kosi, 2008, 534–537; Ravnikar, 2007, 86, 92–95, 113–127; Bele, 2012, 543–553). Tudi štajerski vojvoda je tam imel močan vpliv in razpolagal z obsežno posestvijo. Tamkajšnji posestniki so se tako v šestdesetih letih 13. stoletja večkrat pravdali po štajerskem deželnem pravu, v prvi polovici sedemdesetih let (1270–1276) pa je Posavinje, kakor se zdi na prvi pogled, imelo nekakšno samostojno upravo in posebnega deželnega sodnika (UBSt IV, št. 179–181, 352, 497: »*Ego Hertnidus dictus de Guttenstain iudex provincialis de Seunia*«, 587; GZM II, št. 30: »*Nos Hertnidus de Cilia iudex provincialis Saunie*«, 32: »*domini Hertnidi de Gvtenstein iudicis provincialis Savnie*«; Kosi, 2008, 540–541; Komac, 2006, 251–252; Ravnikar, 2006, 280; Ravnikar, 2008, 570).

Z izrazom »deželni zbor« (*Taiding, Landtaiding, placitum generale, placitum provinciae*) mislimo torej predvsem na sodni zbor plemstva neke dežele, na katerem je prisoten deželni knez ali njegov predstavnik (Krones, 1900, 202; Mell, 1929, 120). Tam se poleg sodnih zadev razpravlja tudi o raznih odprtih deželnih vprašanjih. Med letoma 1246 in 1311 se je na Štajerskem odvilo vsaj 39 štajerskih deželnih zborov, ki jih lahko še danes zasledimo v virih. Od primera do primera se je za vsakega izmed njih odhranila zelo različna količina sledi, v nekaj primerih skoraj nič. Lahko smo tudi prepričani, da se je v omenjenem časovnem okviru zgodil marsikateri deležni zbor, o katerem ni v virih prav nobenega sledu več. Kar se tiče deželnih zborov, ki jih poznamo, jih je bilo 20 v Gradcu, šest v Mariboru, štiri v Judenburgu, dva v Leobnu, po eden pa v Graslabu pri Neumarktu, v Feldkirchnu, Zeiringu pri Judenburgu, Kobenzu, Gössu, Dunajskem Novem mestu ter na Ptujju. Načelovalo jim je 20 različnih dostojanstvenikov, med njimi še največkrat (petkrat) škof Bruno Olomuški.

UDELEŽENCI S PODROČJA DANAŠNJE SLOVENSKE ŠTAJERSKE

Na podlagi ohranjenih virov je mogoče trditi, da so se plemiči s področja današnje slovenske Štajerske zagotovo udeležili enainvajsetih izmed omenjenih deželnih

zborov. Poleg tega lahko domnevamo, da so bili poleg tega navzoči vsaj še na sedmih. V času med letoma 1246 in 1311 ni nobenega obdobja, ko jih daljši čas ne bi bilo in to navkljub izredno nestabilni politični situaciji (za osemdeseta in devetdeseta leta večkrat ni zanesljivih podatkov). Edina posebnost (ki jo takoj opazimo) je precej pogosta navzočnost članov rodbine gospodov Ptujskih ter nenadna vključitev gospodov Žovneških ob koncu omenjenega časovnega okvira. Ostale pomembnejše rodbine današnje slovenske Štajerske, katerih pripadnike v prvih nekaj desetletjih načeloma srečujemo pogosto (Mariborski, Rogaški, Marenberški, Vuzeniški, Svibenski), se deželnih zborov kasneje iz različnih razlogov skoraj nehajo udeleževati. Na seznamu rodbin, ki so se najpogosteje udeleževale štajerskih deželnih zborov, so na prvem mestu torej gospodje Ptujski (16), tem pa po vrsti sledijo Mariborski (11), Marenberški, Svibenski in Rogaški (5), Vuzeniški (4), Žovneški (3) ter Ranšperško-Lemberški (2) (UBSt III, št. 54, 151, 155, 161–163, 178, 202–203, 279–280; UBSt IV, št. 8–15, 41–43, 86, 179–181, 303–304, 332, 352, 390, 569; RHSt I, št. 43–45, 122–124; CKL, št. 85; Krones, 1899, št. 24, 69, 73, 87–89; Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 18655–18673, 23280–23297, MGH Dt. Chron. 5/1, 247–248, 307; Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 54959–55289, 60335–60370, 74115–74189, 98390–98480, MGH Dt. Chron. 5/2, 735–738, 802–803, 978–979, 1275–1276; Krones, 1865, 68–76; Muchar, 1850, 224–434; Muchar, 1859, 10–189).

Kot rečeno je bilo obravnavano obdobje v zgodovini izredno nestabilno. To je bil čas dolgih medsebojnih bojov za oblast nad deli današnje Slovenije in Avstrije, iz njega pa je kot zmagovalec izšla grofovska rodbina Habsburžanov. S to zmago so Habsburžani prvič v svoji zgodovini stopili na najvišji oder evropske mednarodne politike, ki ga za tem niso več zapustili več stoletij (Mlinarič, 2006, 299). Leta 1246 je v boju padel avstrijsko-štajerski vojvoda Friderik II., zadnji moški pripadnik rodbine Babenberžanov, ki je vojvodini Štajerski do tedaj vladala več kot pol stoletja, vojvodini Avstriji pa celo 270 let. Triindvajset let po Friderikovi smrti je umrl tudi Ulrik III., zadnji koroški vojvoda iz rodbine Spanheimov, ki je poleg koroškega vojvodskega naslova v svojih rokah držal tudi velike dele takratne Kranjske. Konec obeh dinastij je na širšem področju Vzhodnih Alp v hipu sprožil boj za njuno dediščino, ki je s prekinitvami trajal vse do leta 1311. V času pred Habsburžani sta se v tem boju še najbolj izkazala ogrski kralj Bela IV. in češki kralj Otokar II. Přemysl, ki sta Štajerski vladala vsak po nekaj let (ogrski kralj med letoma 1254 in 1260, češki kralj pa med letoma 1260 in 1276), a sta slednjič klavarno propadla. Osrednji del današnje slovenske Štajerske so od bitke pri Dürnkrutu (leta 1278) nesporno nadzirali Habsburžani (Dopsch, 1999, 444–483; Mlinarič, 2006, 299; Štih, 2006, 244–245).

VODITELJI ZBOROV

V odločilnem trenutku oblikovanja dežele Štajerske v 13. stoletju je bila v njeno upravo vpeljana tudi funkcija glavarja (*capitaneus*, *Hauptmann*), o kateri bo sicer več govora v nekem drugem članku. V splošnem ima beseda širši pomen in označuje osebo, ki ima vojaško poveljstvo in kot namestnik (vladarja ali) deželnega kneza včasih predseduje deželnim zborom. Štajerska je svojega prvega glavarja dobila v tridesetih letih 13. stoletja (Vilfan, 1961, 206). Takoj po izumrtju babenberške dinastije, leta 1246,

je cesar imenoval glavarja tako za Avstrijo kot za Štajersko. Tudi ogrski in češki kralj sta na Štajerskem imenovala svoje glavarje. Po letu 1278 so jih začeli imenovati tudi Habsburžani (Niederstätter, 2001, 97, 320).

Kot bo vidno v nadaljevanju, je imelo veliko voditeljev štajerskih deželnih zborov v obravnavanem časovnem okvirju naslov glavarja, saj so bili trenutni štajerski vojvode (kralj Bela IV., kralj Otokar II., vojvoda/kralj Albreht Habsburški) zaposleni drugje. Če ni bilo na voljo niti glavarja, je zbor vodil nek drugi dostojanstvenik, morda nosilec kake druge visoke funkcije ali pa tudi nekdo brez le-te. Zaradi izredno turbulentnih političnih razmer, se je pač bilo nekajkrat treba znajti brez glavarjev, saj mnogokrat ni bilo jasno niti, kdo je legitimni štajerski vojvoda. Nekega stalnega vzorca, glede na katerega bi lahko predvidevali kdo bo vodil deželne zборе, torej ni.

Kar se tiče naše severne meje (oz. današnje slovensko-avstrijske državne meje), ta v času 13. stoletja seveda še ni obstajala. Razne rodbine štajerskih deželanov južno od nje so bile popolnoma polnopravne članice štajerske deželne zveze, ravno tako kot tiste severno. Med njimi ni bilo nobene razlike. Ker nas v tej raziskavi še najbolj zanima današnja slovenska Štajerska, se bomo v naslednjih vrsticah posebej posvetili le udeležencem deželnih zborov s tega področja. Njihovo skupno število je bilo sicer 43, vendar se jih je večina (25) deželne zboru udeležila le enkrat (Bele, 2016, 145).

Tabela 1: Seznam štajerskih deželnih zborov med letoma 1246 in 1311.

Kdaj je zbor potekal?	Kje je zbor potekal?	Kdo je zbor vodil?
1.: avgust 1249	Graslab pri Neumarktu	cesarjev namestnik Majnhard III. Goriški
2.: september 1254	Gradec	ogrski glavar ban Štefan
3.: december 1254	Maribor	deželni sodnik Gotfrid II. Mariborski
4.: januar 1255	Gradec	deželni sodnik Gotfrid II. Mariborski
5.: julij 1255	Gradec	deželni sodnik Gotfrid II. Mariborski
6.: oktober 1256	Gradec	deželni sodnik Gotfrid II. Mariborski
7.: maj 1259	Gradec	ogrski kralj Štefan V.
8.: konec leta 1259	Ptuj	deželni sodnik Vulfing Stubenberški
9.: december 1260	Gradec	češki kralj Otokar Přemysl
10.: julij 1261	Maribor	češki glavar Vok Rosenberški
11.: 1261	Leoben	češki glavar Vok Rosenberški
12.: december 1262	Gradec	češki glavar Bruno Olomuški

13.: april 1265	Gradec	češki kralj Otokar Přemysl
14.: maj 1265	Judenburg	češki glavar Bruno Olomuški
15.: junij 1265	Maribor	češki glavar Bruno Olomuški
16.: december 1268	Gradec	češki glavar Bruno Olomuški
17.: april 1269	Leoben	deželni sodnik Herbord Füllsteinski
18.: avgust 1269	Gradec	češki glavar Bruno Olomuški
19.: oktober 1270	Maribor	češki glavar Burkhard Klingenberški
20.: julij 1274	Göss	ni jasnega voditelja
21.: oktober 1274	Kobenz	deželni sodnik Ditrik iz Fülme
22.: avgust 1275	Gradec	Ekehard Dobrenjski, notar Iring, maršal Brevik
23.: oktober 1279	Gradec	kralj Rudolf Habsburški
24.: oktober 1279	Judenburg	kralj Rudolf Habsburški
25.: začetek 1281	Gradec	kralj Rudolf Habsburški
26.: december 1281	Maribor	deželni sodnik Oton II. Liechtensteinski
27.: avgust 1283	Gradec	deželni sodnik Oton II. Liechtensteinski
28.: februar 1284	Judenburg	vojvoda Albreht Habsburški
29.: 1286	Zeiring pri Judenburgu	admontski opat, glavar in pisar Henrik
30.: jesen 1291	Gradec	vojvoda Albreht Habsburški
31.: november 1294	Feldkirchen	vojvoda Albreht Habsburški
32.: marec 1299	Dunajsko Novo mesto	kralj Albreht Habsburški
33.: september 1299	Maribor	deželni glavar Ulrik I. Walseejski
34.: april 1302	Judenburg	deželni glavar Ulrik I. Walseejski
35.: junij 1302	Gradec	vojvoda Rudolf III. Habsburški
36.: 1303	Gradec	kralj Albreht Habsburški
37.: december 1308	Gradec	vojvoda Friderik Habsburški
38.: oktober 1309	Gradec	deželni glavar Ulrik I. Walseejski
39.: maj/junij 1310	Gradec	vojvoda Friderik Habsburški

Sl. 1: Škof Bruno Olomuški (Wikimedia Commons).

Člani rodbine Ptujskih, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Hartnid I.: Graslab pri Neumarktu (1249) (UBSt III, št. 54).
2. Friderik V.: Maribor (1254), Gradec (1255), Gradec (1260), Maribor (1261), Leoben (1261), Gradec (1262), Gradec (1265), Maribor (1265), Gradec (1269), Maribor (1270), Judenburg (1279), Judenburg (1284) (UBSt III, št. 155, 161, 163; UBSt IV, št. 8, 42–43, 86, 162–163, 179, 352, 390; Muchar, 1850, 310, 422; MDC V, št. 578).
3. Friderik VI.: Judenburg (1302) (Muchar, 1859, 148–149; Krones, 1865, 75).
4. Amelrik: Gradec (1309) (RHSt I, št. 122–124; Muchar, 1859, 147).
5. Hartnid III.: Gradec (1302), Gradec (1309) (GZM II, št. 98; Muchar, 1859, 178–179; Krones, 1865, 76).

Člani rodbine Žovneških, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Ulrik I.: Maribor (1265) (UBSt IV, št. 180).
2. Leopold III.: Maribor (1265) (UBSt IV, št. 181).
3. Gebhard III.: Maribor (1265) (UBSt IV, št. 181a).
4. Ulrik II.: Gradec (1309), Gradec (1310) (RHSt I, št. 122–124; CKL, št. 85; Muchar, 1859, 178–181).

Člani rodbine Mariborskih, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Gotfrid II.: Gradec (1254), Maribor (1254), Gradec (januar 1255), Gradec (julij 1255), Gradec (1256), Ptuj (1259) (UBSt III, št. 151, 155, 161–163, 178, 202–203, 279–280).
2. Gotfrid III.: Gradec (1260), Gradec (1262).
3. Kolon: Maribor (1265), Gradec (1269) (UBSt IV, št. 180, 352).
4. Konrad IV.: Maribor (1265), Gradec (1302) (UBSt IV, št. 180; Muchar, 1859, 147).
5. Henrik I. (Viltuški): Ptuj (1259) (UBSt III, št. 280).
6. Albreht I. (Viltuški): Ptuj (1259) (UBSt III, št. 280).
7. Rudolf (Limbuški): Ptuj (1259) (UBSt III, št. 280).
8. Ulrik IV.: Gradec (1302) (Muchar, 1859, 147).

Člani rodbine Vuzeniških, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Kolon II.: Gradec (1260) (UBSt IV, št. 11).
2. Kolon III.: Gradec (1260), Maribor (1261), Gradec (1269) (UBSt IV, št. 11, 42, 352).
3. Konrad: Gradec (1260), Maribor (1265) (UBSt IV, št. 11, 180–181).

Člani rodbine Rogaških, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Henrik I.: Gradec (1254), Maribor (1254), Maribor (1261), Maribor (1265) (UBSt III, št. 151, 156; UBSt IV, št. 42, 180–181).
2. Henrik II.: Maribor (1265), Gradec (1269) (UBSt IV, št. 180–181, 352).

Člani rodbine Marenberških, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Sigfrid: Gradec (1254), Gradec (1259), Ptuj (1259), Gradec (1260), Maribor (1261), Gradec (1269) (UBSt III, št. 151, 268, 279; UBSt IV, št. 11, 42, 352).

Člani rodbine Ranšperško-Lemberskih, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Nikolaj: Maribor (1261), Göss (1274) (UBSt IV, št. 42; Muchar, 1850, 361).

Člani rodbine Svibenskih, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

1. Henrik III.: Maribor (1254), Ptuj (1259), Maribor (1261), Maribor (1265) (UBSt III, št. 155, 280; UBSt IV, št. 41–42; 180–181).
2. Leopold I.: Maribor (1261), Maribor (1265) (UBSt IV, št. 42, 180–181).
3. Leopold II.: Maribor (1265) (UBSt IV, št. 180–181).
4. Ulrik II.: Maribor (1299) (Krones, 1899, št. 69).
5. Rudolf I.: Maribor (1299) (Krones, 1899, št. 69).

Člani drugih (skoraj vedno mnogo šibkejših) rodbin današnje slovenske Štajerske, navzoči na štajerskih deželnih zborih:

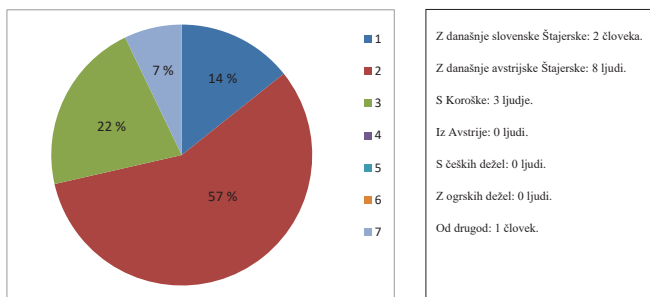
1. Henrik Dravograjski: Graslab (1249) (UBSt III, št. 54).
2. Bertold Treunski: Gradec (1254) (UBSt III, št. 150–151).
3. Leopold Treunski: Gradec (1255) (UBSt III, št. 160, 163).
4. Konrad Treunski: Maribor (1254) (UBSt III, št. 156).
5. Ekehard Dobrenjski: Gradec (1256), Göss (1274), Gradec (1275) (UBSt III, št. 202; UBSt IV, št. 306, 569; Krones, 1865, 72; Muchar, 1850, 361–362).
6. Verner Hompoški: Maribor (1254), Gradec (1255), Gradec (1268), Gradec (1269), Maribor (1270), Göss (1274) (UBSt III, št. 155, 162; UBSt IV, št. 352, 390; Muchar, 1850, 361–362.).
7. Oton II. Kunšperški: Maribor (1265) (UBSt IV, št. 180–181).
8. Friderik Kunšperški: Maribor (1299) (Krones, 1899, št. 69).
9. Riher iz Polskave: Maribor (1261), Gradec (1268) (UBSt IV, št. 41–42, 306).
10. Albert iz Ljutomera: Göss (1274) (UBSt IV, št. 518).
11. Oton iz Ljutomera: Göss (1274) (UBSt IV, št. 518).
12. Konrad I. iz Ljutomera: Graslab pri Neumarktu (1249) (UBSt III, št. 54).
13. Konrad II. iz Ljutomera: Gradec (1310) (RHSt I, št. 192).
14. Leopold iz Rogatnice: Maribor (1270) (UBSt IV, št. 390).

Preden se posvetimo vsakemu deželnemu zboru posebej, se na kratko ustavimo pri Vernerju (III. ali IV.) Hompoškem. Dejstvo, da se je sam udeležil kar šestih deželnih zborov, bode v oči (saj je s tem prehitel marsikaterega močnejšega plemiča svojega časa). Glede na to se bralcu morda zbuja misel, da je bil tudi Verner med močnejšimi štajerskimi plemiči, zato ga za trenutek vzemimo pod drobnogled. Kakor mnogi drugi se je Verner v času med izumrjem rodbine Babenberžanov (leta 1246) in ogrskim prevzemom oblasti na Štajerskem (leta 1254) očitno začel okoriščati na račun trenutno nezaščitenih cerkvenih institucij, za kar je moral kasneje plačevati. V šestdesetih in sedemdesetih letih se je kot deželnoknežji ministerial mnogokrat zadrževal v Gradcu in bil do neke mere vpleten v štajersko politično dogajanje. V sklopu tega se je na deželnih zborih tudi pojavljal. Kljub temu lahko brez vsakega dvoma trdimo, da v štajerski deželni zvezi ni imel večje politične moči (UBSt III, št. 155, 162, 284; UBSt IV, št. 306, 309, 328, 352, 390, 469, 518, 523), da v nobenem izmed prelomnih dogodkov ni igral vodilne vloge ter da se z drugimi, v tej raziskavi izpostavljenimi rodbinami, sploh ni mogel primerjati.

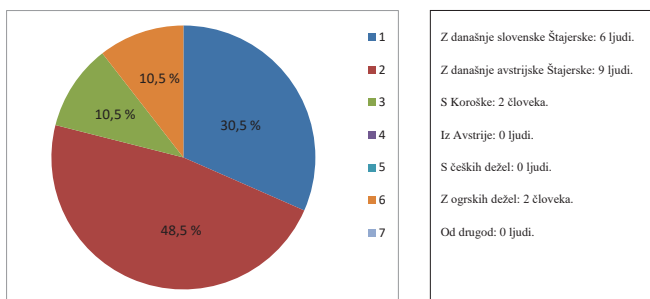
UDELEŽENCI GLEDE NA GEOGRAFSKI IZVOR

Na tem mestu je čas, da se posvetimo vsem udeležencem štajerskih deželnih zborov glede na njihov geografski izvor. Ti udeleženci niso izviralni le z današnje slovenske in avstrijske Štajerske, temveč tudi iz takratne vojvodine Avstrije, s čeških in z ogrskih dežel ter od drugod. Številčno so plemiče današnje slovenske Štajerske mnogokrat prekašali. Današnja slovensko-avstrijska državna meja v 13. stoletju seveda še ni obstajala. Razne rodbine štajerskih deželanov južno od nje so bile popolnoma polnopravne članice

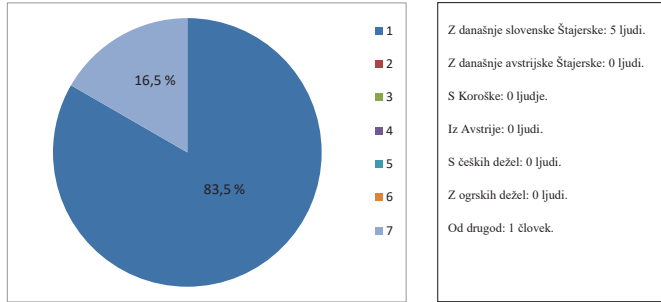
štajerske deželne zveze, ravno tako kot tiste severno. Udeleženci zborov so se v prvi vrsti razlikovali glede na svojo (ne)pripadnost štajerski deželni zvezi, ministerialni ali svoboden izvor ter posesti, gradove in vojaštvo, ki so ga v praksi kontrolirali. Na zborih so bili torej mnogokrat navzoči tudi plemiči, ki niso bili člani štajerske deželne zveze ali tujci, ki z njo pred tem sploh niso imeli nobenega opravka. Tja so prišli kot pomembni vojskovodje, vojaki ali uradniki vladarjev, ki so si v nekem trenutku lastili štajerski vojvodski prestol. Poleg vseh naštetih so se v listinah, izdanih na deželnih zborih, večkrat znašli tudi razni uradniki in meščani. Ker nas v tej raziskavi zanimajo predvsem plemiči in visoka duhovščina, uradnikov in meščanov v svoj sledeči prikaz nismo vključili. Za konec naj le še ponovno opozorimo, da so ohranjeni podatki glede udeležbe na raznih deželnih zborih večkrat zelo skopi. V teh primerih bomo navedli le znane podatke, a z opozorilom, da si bralec na njihovi podlagi ne more ustvariti natančne slike.

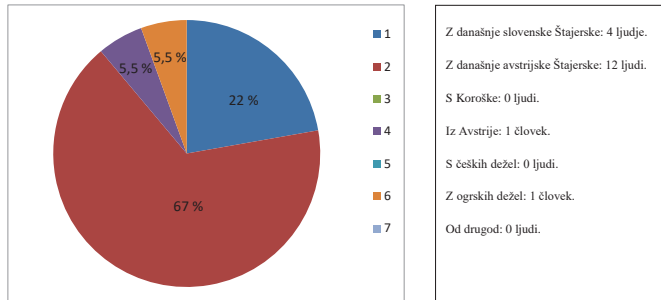
Graf 1: 1. deželni zbor avgusta 1249 v Graslabu pri Neumarktu, pod vodstvom cesarjevega namestnika grofa Majnharda III. Goriškega. 14 udeležencev (UBSt III, št. 54; Mell, 1929, 120).

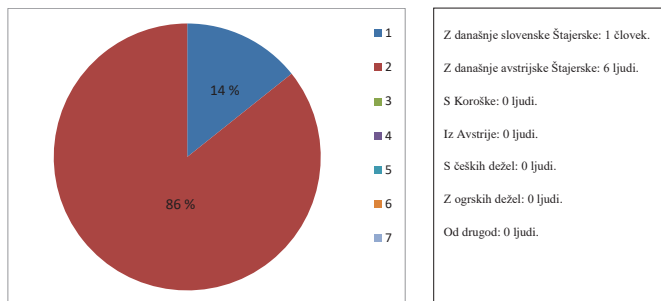
Graf 2: 2. deželni zbor septembra 1254 v Gradcu, pod vodstvom ogrskega glavarja bana Štefana. 19 udeležencev (UBSt III, št. 150–151; Mell, 1929, 120).

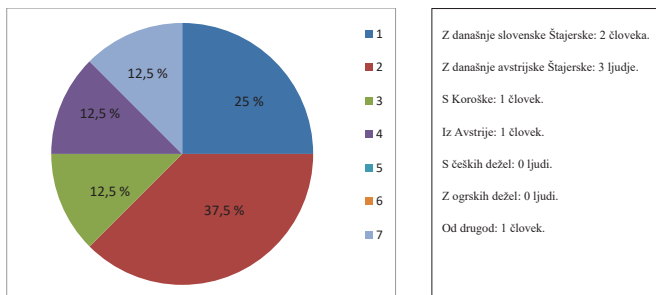
Graf 3: 3. deželni zbor decembra 1254 v Mariboru, pod vodstvom deželnega sodnika Gotfrida II. Mariborskega. 6 udeležencev (UBSt III, št. 155–156; Krones, 1865, 69).

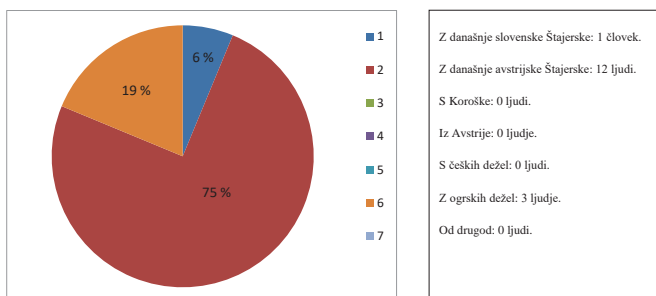
Graf 4: 4. deželni zbor januarja 1255 v Gradcu, pod vodstvom deželnega sodnika Gotfrida II. Mariborskega. 18 udeležencev (UBSt III, št. 161–163; Krones, 1865, 69).

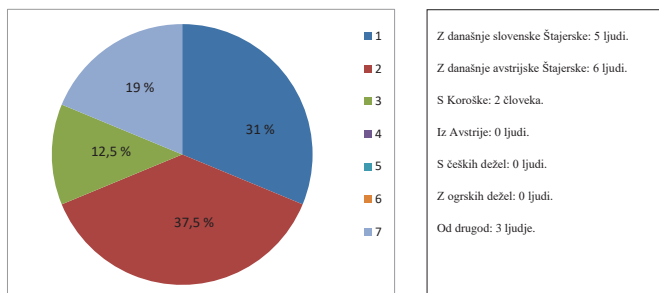
Graf 5: 5. deželni zbor julija 1255 v Gradcu, po vodstvom deželnega sodnika Gotfrida II. Mariborskega. 7 udeležencev (UBSt III, št. 178; Krones, 1865, 69).

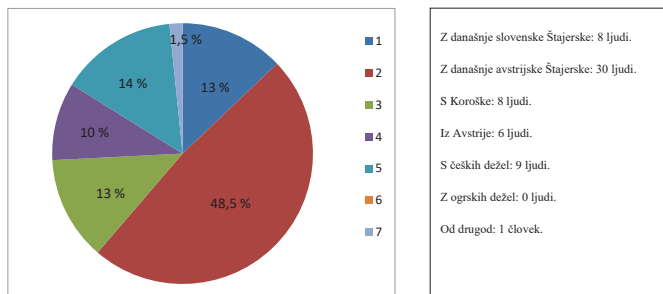
Graf 6: 6. deželni zbor oktobra 1256 v Gradcu, pod vodstvom deželnega sodnika Gotfrida II. Mariborskega. 8 udeležencev (UBSt III, št. 202–203; Krones, 1865, 69).

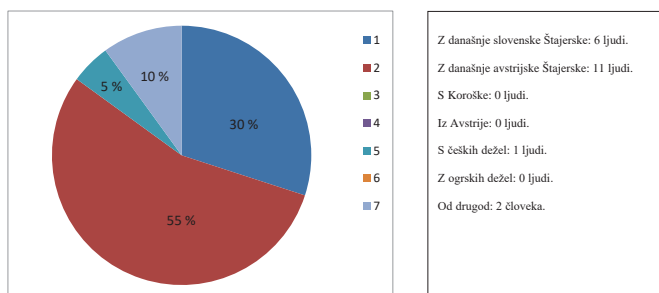
Graf 7: 7. deželni zbor maja 1259 v Gradcu, pod vodstvom mladega ogrskega kralja Štefana V. 16 udeležencev (UBSt III, št. 267–269).

Graf 8: 8. deželni zbor konec leta 1259 na Ptuj, pod vodstvom deželnega sodnika Vulfinga Stubenberškega. 16 udeležencev (UBSt III, št. 279–280).

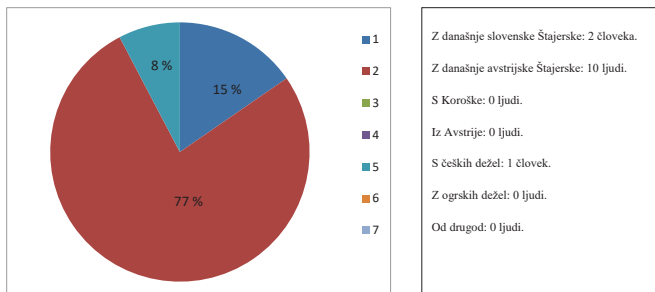

Graf 9: 9. deželni zbor decembra 1260 v Gradcu, po vodstvom češkega kralja Otokarja Přemysla. 62 udeležencev (UBSt IV, št. 8–15).

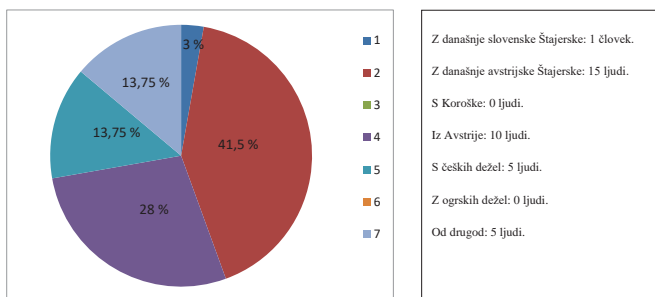

Graf 10: 10. deželni zbor julija 1261 v Mariboru, pod vodstvom češkega glavarja Voka Rosenberškega. 20 udeležencev (UBSt IV, št. 41–42).

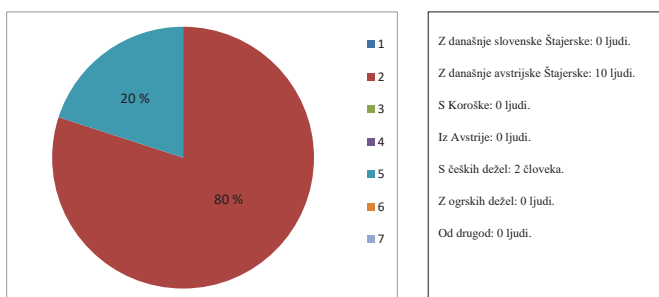
11. deželni zbor leta 1261 v Leobnu, pod vodstvom češkega glavarja Voka Rosenberškega. Poleg njega sta poznana le dva udeleženca, namreč Friderik V. Ptujski ter (Leopold ali Rudolf II.) Stadeški (UBSt IV, št. 43).

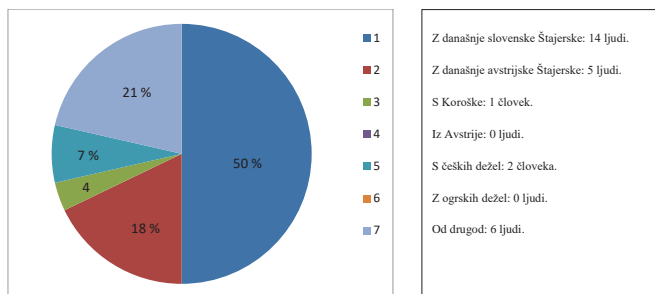
Graf 11: 12. deželni zbor decembra 1262 v Gradcu, pod vodstvom češkega glavarja škofa Bruna Olomuškega. 13 udeležencev (UBSt IV, št. 86).

Graf 12: 13. deželni zbor aprila 1265 v Gradcu, pod vodstvom češkega kralja Otokarja Přemysla. 36 udeležencev (UBSt IV, št. 162–165; Muchar, 1850, 310).

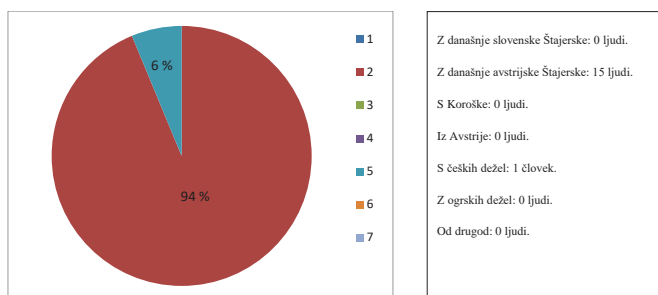

Graf 13: 14. deželni zbor maja 1265 v Judenburgu, pod vodstvom češkega glavarja škofa Bruna Olomuškega. 10 udeležencev (UBSt IV, št. 167; Muchar, 1850, 308).

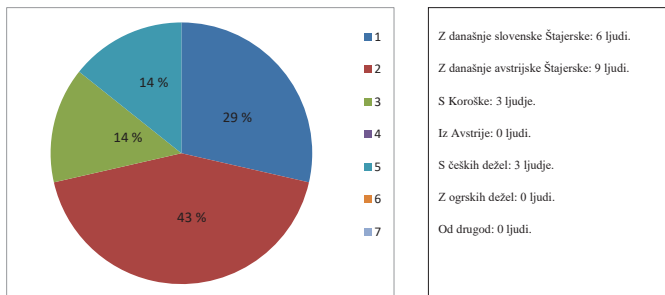

Graf 14: 15. deželni zbor junija 1265 v Mariboru, pod vodstvom češkega glavarja škofa Bruna Olomuškega. 28 udeležencev (UBSt IV, št. 179–181a).

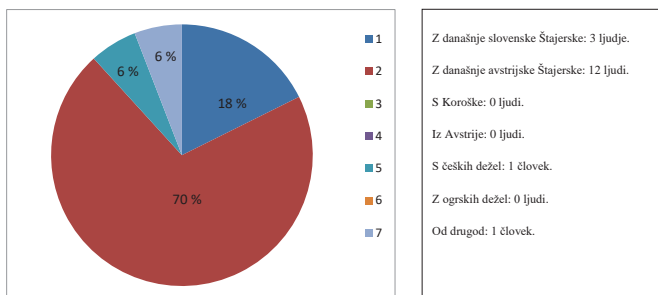
16. deželni zbor decembra 1268 v Gradcu, pod vodstvom češkega glavarja škofa Bruna Olomuškega. Poleg njega poznani le trije udeleženci, namreč Herbord Füllsteinski, sekovski škof Bernhard in Albert iz Hornegga (UBSt IV, št. 303–304; Muchar, 1850, 328).

Graf 15: 17. deželni zbor aprila 1269 v Leobnu, pod vodstvom deželnega sodnika Herborda Füllsteinskega. 16 udeležencev (UBSt IV, št. 332; Krones, 1865, 71).

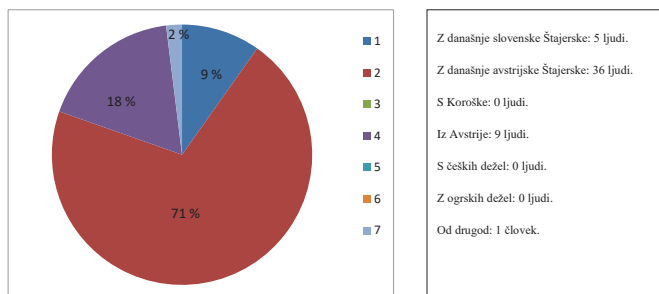

Graf 16: 18. deželni zbor avgusta 1269 v Gradcu, pod vodstvom češkega glavarja škofa Bruna Olomuškega. 21 udeležencev (UBSt IV, št. 352).

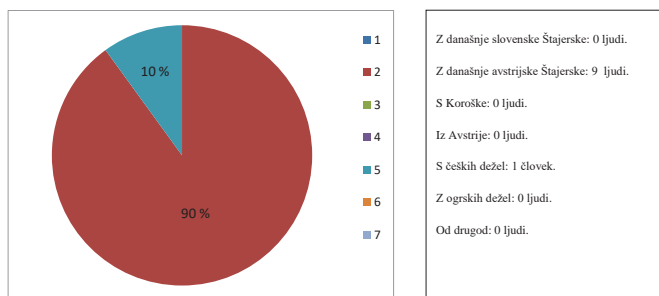

Graf 17: 19. deželni zbor oktobra 1270 v Mariboru, pod vodstvom češkega glavarja Burkharda Klingenbergškega. 17 udeležencev (UBSt IV, št. 390).

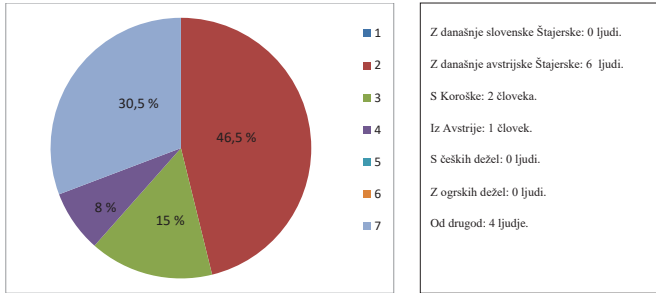
Graf 18: 20. deželni zbor julija 1274 v Gössu, brez znanega voditelja. 51 udeležencev (UBSt IV, št. 518; Muchar, 1850, 361–362; Krones, 1865, 71–72).²

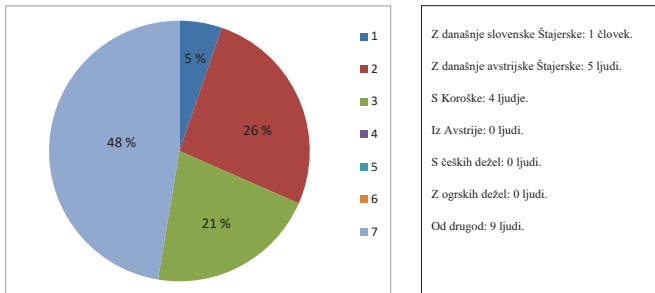
Graf 19: 21. deželni zbor oktobra 1274 v Kobenzu, pod vodstvom deželnega sodnika Ditrika iz Fülme. 10 udeležencev (UBSt IV, št. 539; Muchar, 1850, 360; Krones, 1865, 72).

22. deželni zbor avgusta 1275 v Gradcu, pod vodstvom Ekeharda Dobrenjskega, Iringa, notarja Milote z Dedic ter Brevika, maršala Milote z Dedic. Poleg teh so poznani le še trije udeleženci, namreč Henrik, Vigand in Albero iz Massenburga (UBSt IV, št. 569; Krones, 1865, 72).

² V Gössu se je poleti 1274 odvijalo veliko zborovanje štajerskega plemstva, ki so se mu pridružili tudi nekateri plemiči iz Avstrije. Tam ni bilo prisotnega nobenega češkega plemiča, prav tako tam očitno ni bilo nobene sodne obravnave. Ni torej šlo za klasičen deželni zbor, ampak za zborovanje brez deželnega kneza, kjer se je celo organiziralo proti njemu. Ker so bile teme pogovorov vseeno deželne zadeve in ker se je zboru udeležilo nadpovprečno veliko število štajerskih plemičev, smo omenjeno zborovanje vseeno uvrstili na seznam deželnih zborov.

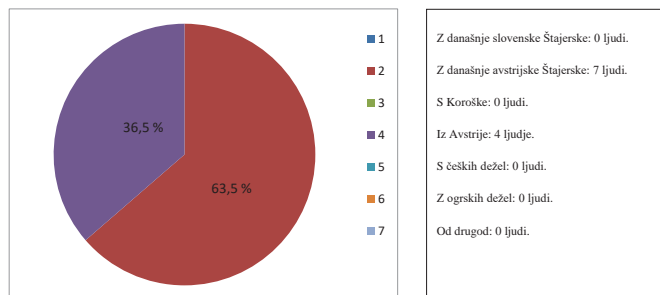

Graf 20: 23. deželni zbor oktobra 1279 v Gradcu, pod vodstvom kralja Rudolfa Habsburškega. 13 udeležencev (MDC V, št. 400–402; Muchar, 1850, 418; Krones, 1865, 73).

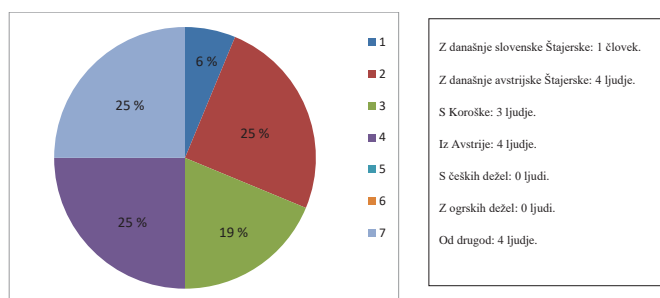
Graf 21: 24. deželni zbor oktobra 1279 v Judenburgu, pod vodstvom kralja Rudolfa Habsburškega. 19 udeležencev (MDC V, št. 405–406; Muchar, 1850, 422; Krones, 1865, 73).

25. deželni zbor na začetku leta 1281 v Gradcu, pod vodstvom kralja Rudolfa Habsburškega. Poleg njega je znan le še en udeleženec, namreč admontski opat Henrik (Muchar, 1850, 434–435; Krones, 1865, 73).

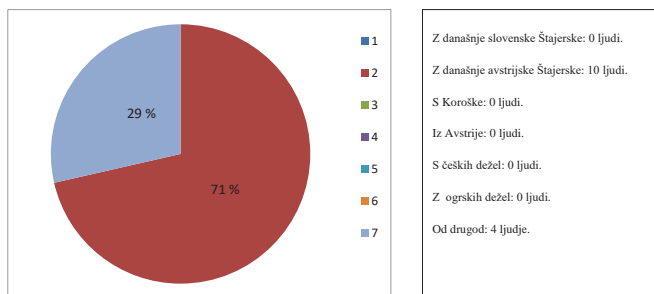

Graf 22: 26. deželni zbor decembra 1281 v Mariboru, pod vodstvom deželnega sodnika Otona II. Liechtensteinskega. 11 udeležencev (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 18655–18672, MGH Dt. Chron. 5/1, 247; GZM II, št. 51–53; Krones, 1865, 73; Muchar, 1850, 437, 440).

27. deželni zbor avgusta 1283 v Gradcu, pod vodstvom deželnega sodnika Otona II. Liechtensteinskega. Poleg njega so znani le še štirje udeleženci, admontski opat Henrik ter Henrik, Vigand in Albero iz Massenburga (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 23286–23298, MGH Dt. Chron. 5/1, 307; Krones, 1865, 73).

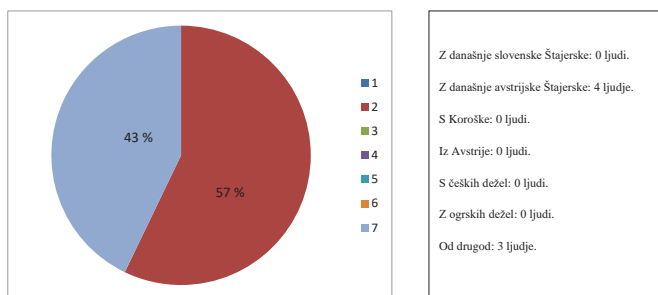

Graf 23: 28. deželni zbor februarja 1284 v Judenburgu, pod vodstvom vojvode Albrehta Habsburškega. 16 udeležencev (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 23354–23382, MGH Dt. Chron. 5/1, 308–309; MDC V, št. 578; Krones, 1899, št. 11; Muchar, 1859, 10–11).

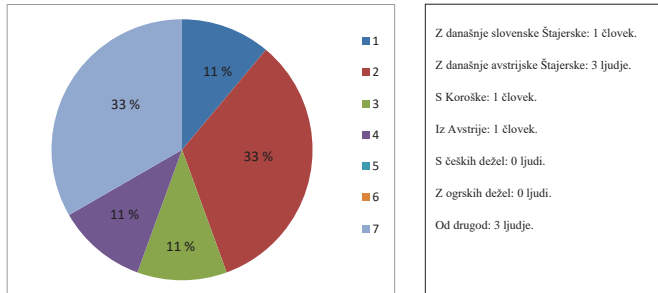
Graf 24: 29. deželni zbor leta 1286 v Zeiringu, pod vodstvom štajerskega glavarja in pisarja admontskega opata Henrika (Krones, 1899, št. 24; Muchar, 1859, 23; Krones, 1865, 74).

30. deželni zbor jeseni 1291 v Gradcu pod vodstvom vojvode Albrehta Habsburškega. Poleg njega je znanih še pet udeležencev, in sicer Eberhard IV. Walseeski, admontski opat Henrik, sekovski škof Leopold I., Friderik Stubenberški, Herman iz Landenberga v Švici, avstrijski maršal. Očitno je tam še zelo dosti drugih udeležencev, vendar jih ne poznamo poimensko (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 54959–55249, MGH Dt. Chron. 5/2, 735–738; Muchar, 1859, 76–79; Pirchegger, 1942, 8–9).

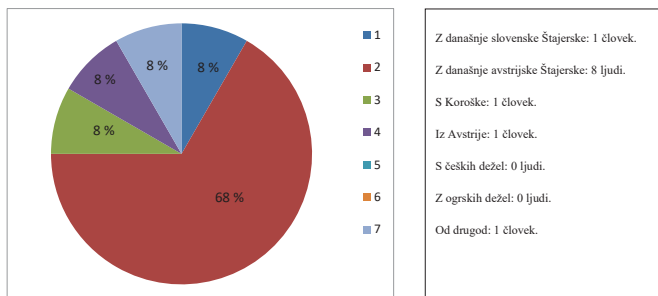

Graf 25: 31. deželni zbor novembra 1294 v Fekdkirchnu pri Gradcu, pod vodstvom vojvode Albrehta Habsburškega. 7 udeležencev (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 60315–60376, MGH Dt. Chron. 5/2, 802; Krones, 1899, št. 52–53; Krones, 1865, 75; Muchar, 1850, 98).

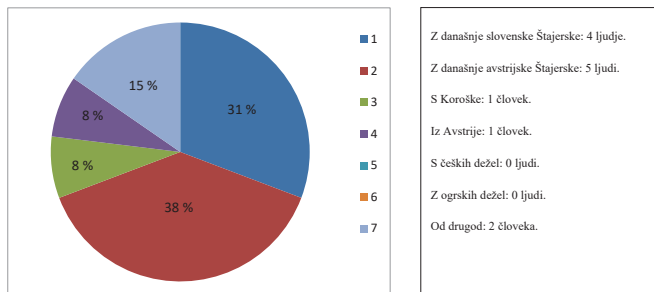
32. deželni zbor v Dunajskem Novem mestu marca 1299, pod vodstvom kralja Albrehta Habsburškega in njegovega sina Rudolfa. Očitno prisotni tako Štajerci kot Avstrijci (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 74060–74075, MGH Dt. Chron. 5/2, 977; Krones, 1865, 75; Muchar, 1859, 132–133).

Graf 26: 33. deželni zbor septembra 1299 v Mariboru, pod vodstvom deželnega glavarja Ulrika Walseejskega. 9 udeležencev (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 74115–74140, MGH Dt. Chron. 5/2, 978; Krones, 1899, št. 69; GZM II, št. 89–90; Krones, 1865, 75).

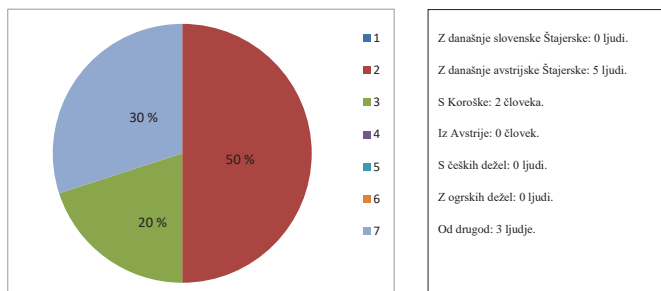

Graf 27: 34. deželni zbor aprila 1302 v Judenburgu, pod vodstvom deželnega glavarja Ulrika Walseejskega. 12 udeležencev (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 74115–74140, MGH Dt. Chron. 5/2, 978; Krones, 1899, št. 73; Muchar, 1859, 148–149; Krones, 1865, 75).

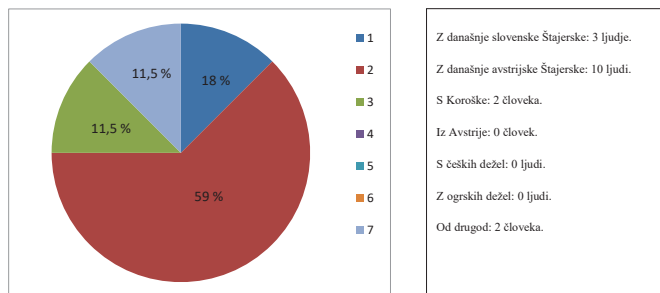

Graf 28: 35. deželni zbor junija 1302 v Gradcu, pod vodstvom vojvode Rudolfa III. Habsburškega. 13 udeležencev (GZM II, št. 98–99; Muchar, 1859, 147).

36. deželni zbor leta 1303 v Gradcu, pod vodstvom kralja Albrehta Habsburškega. Poleg njega znan le še en udeleženeec, namreč Albrehtov sin Rudolf III. (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 81925–81949, MGH Dt. Chron. 5/2, 1073; Muchar, 1859, 145; Krones, 1865, 75–76).

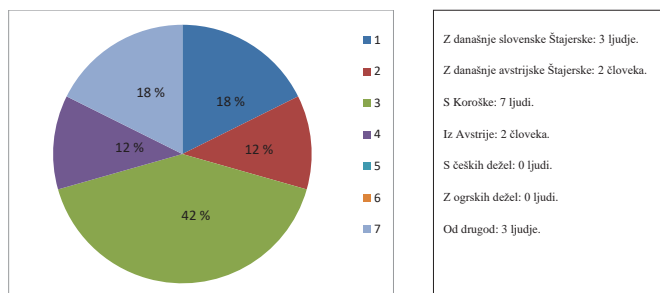

Graf 29: 37. deželni zbor decembra 1308 v Gradcu, pod vodstvom vojvode Friderika Habsburškega. 10 udeležencev (RHSI I, št. 43–45).

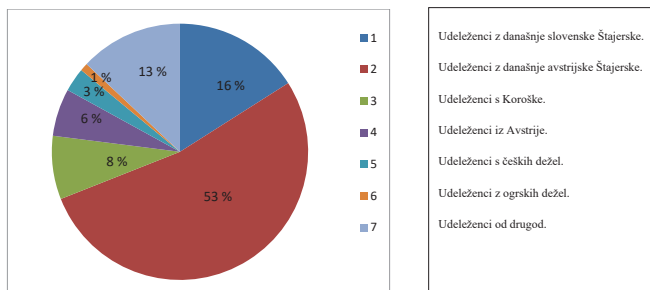
Z današnje slovenske Štajerske: 3 ljudje.
 Z današnje avstrijske Štajerske: 10 ljudi.
 S Koroške: 2 človeka.
 Iz Avstrije: 0 človek.
 S čeških dežel: 0 ljudi.
 Z ogrskih dežel: 0 ljudi.
 Od drugod: 2 človeka.

Graf 30: 38. deželni zbor oktobra 1309 v Gradcu, pod vodstvom deželnega glavarja Ulrika I. Walseejskega. 17 udeležencev (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 98390–98515, MGH Dt. Chron. 5/2, 1275; RHS I, št. 122–124. Muchar, 1859, 178–179; Krones, 1865, 76).

Z današnje slovenske Štajerske: 3 ljudje.
 Z današnje avstrijske Štajerske: 2 človeka.
 S Koroške: 7 ljudi.
 Iz Avstrije: 2 človeka.
 S čeških dežel: 0 ljudi.
 Z ogrskih dežel: 0 ljudi.
 Od drugod: 3 ljudje.

Graf 31: 39. deželni zbor maja ali junija 1310 v Gradcu, pod vodstvom vojvode Friderika Habsburškega. 17 udeležencev (CKL, št. 85; Krones, 1899, št. 87–89; MDC VII, št. 574, 576; RHS I, št. 189–192; Muchar, 1859, 180–181; Krones, 1865, 76).

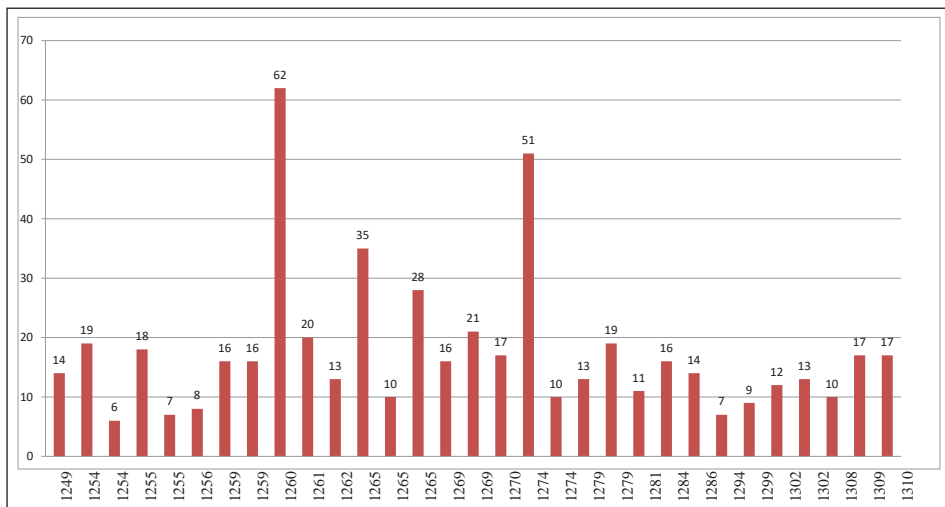
Graf 32: Povprečje vseh deželnih zborov med letoma 1246 in 1311.³

ZAKLJUČEK

Gledano v celoti, so daleč največji odstotek udeležencev štajerskih deželnih zborov predstavljali plemiči in visoka duhovščina s področja današnje avstrijske Štajerske (53 %), sledili pa so jim tisti s področja današnje slovenske Štajerske (16 %). Najmanj je bilo tistih iz ogrskih dežel (1 %). Povprečno število udeležencev na deželnem zboru je bilo 18, vendar se je le-to od zbora do zbora zelo spreminjalo. Daleč največ obiskovalcev je imel deželni zbor konec leta 1260 v Gradcu, ko je češki kralj Otokar Přemysl prišel tja kot novi deželni knez (UBSt IV, št. 8–15). Prav tako se jih je izjemno veliko število zbralo slabih 14 let kasneje, ko se je bilo treba posvetovati, kako istega vladarja pregnati iz dežele (Muchar, 1850, 361; Krones, 1865, 71–72). Rekli smo, da za osem štajerskih deželnih zborov ni zadostnih podatkov glede udeležbe (zato v sledečem grafikonu tudi niso prikazani). Nobenega dvoma ni, da so bili obiskani podobno kot vsi drugi. Morda je bilo udeležencev zbora jeseni 1291 v Gradcu (takrat se je Albreht sprl s štajerskim plemstvom, ki je zahtevalo potrditev Georgenberškega ročina) veliko višje od povprečja, a že omenjeni Otokar iz Geule jih je v svoji kroniki omenil le šest. Prav tako lahko domnevamo, da je bilo mnogo plemstva v Gradcu na začetku leta 1281 (Huldigung, Landesteiding und Gericht), ko je tja prišel kralj Rudolf Habsburški in v Dunajskem Novem mestu 18 let kasneje, ko sta tam bila njegov sin Albreht in vnuk Rudolf III. (Ottokars Österreichische Reimchronik, vrstice 18740–18777, 74060–74075, MGH Dt. Chron. 5/1 in 5/2, 248–249, 977, 1421, 1431 (Übersicht über den Inhalt der Reimchronik); Muchar, 1850, 434–435; Krones, 1865, 73).

3 Pri izračunu povprečja smo sicer izpustili osem deželnih zborov (št. 11, 16, 22, 25, 27, 30, 32, 36), za katere imamo glede udeležbe preskope podatke.

Graf 33: Število udeležencev na posameznih deželnih zborih.

Med udeleženci štajerskih deželnih zborov poleg gospodov Ptujskih še najbolj izstopajo pripadniki rodbin grofov Pfannberških ter gospodov Stadeških, Stubenberških in Liechtensteinskih. Ogrskih in čeških udeležencev ni skupaj v nobenem primeru. To je glede na politični razvoj dogodkov razumljivo, saj sta bili ogrska in češka stran v obravnavanem obdobju tekmici za oblast na Štajerskem. Kot se zdi, je ogrski državni vrh na Štajersko poslal manj plemstva in višjih uradnikov kot kasneje češki. Ogrski kralj se je (vsaj pred prvim uporom Štajercev) očitno zanašal le na svojega glavarja bana Štefana (druge deželne službe pa prepuščal domačinom). V nasprotju s tem je Otokar Přemysl češkemu plemičem poleg glavarske podelil tudi nekaj drugih štajerskih deželnih služb. V času po letu 1278 se na štajerskih deželnih zborih pojavi tudi nekaj plemičev iz švicarskega in švabskega prostora, v dveh primerih pa so med udeleženci celo saški vojvoda Albreht II., Friderik III. (grof v Nürnbergu) ter Eberhard I. (grof iz Katzenelnbogna na današnjem Pfalškem) – vsi pomembni zavezniki Rudolfa Habsburškega, od leta 1278 nespornega gospodarja v deželi (MDC V, št. 400–402, 405–406).

THE REGIONAL ASSEMBLIES IN STYRIA BETWEEN 1246 AND 1311

Martin BELE

University in Maribor, Faculty of Arts, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenia

e-mail: martin.bele@gmail.com

Tone RAVNIKAR

University in Maribor, Faculty of Arts, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenia

e-mail: tone.ravnikar@guest.arnes.si

Andrej HOZJAN

University in Maribor, Faculty of Arts, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenia

e-mail: andrej.hozjan@um.si

ABSTRACT

Topic of the research is the regional assemblies that took place in Styria between 1246 and 1311. During the considered time period 39 of these regional assemblies, which we can still trace from sources, took place. The intention of the research was to analyze these assemblies considering the geographical origin of the participants and also to expose those participants from the present-day's Slovenian Styria. In light of the fact that many sources about these regional assemblies are scant, one often cannot get a very clear picture based on those sources. While writing this research the authors used Austrian and Slovenian literature dealing with medieval history. From among the primary sources the so called Austrian Rhyme Chronicle by Ottokar aus der Gaal must be especially highlighted.

People who took part in these Styrian regional assemblies originated from all parts of the duchy of Styria but there were also newcomers from elsewhere. Political situation in Styria during this time period was changing rapidly, Styria itself was also ruled by different lords. Before the Habsburgs permanently got hold of it in 1278, the most successful Styrian rulers were Béla IV of Hungary (1254–1260) and Ottokar II of Bohemia (1260–1276). Overall the largest percentage of the assembly attendants was the one from the present-day's Austrian Styria (53 %), followed by the one from present-day's Slovenian Styria (16%). Those with the smallest percentage came from the Hungarian territories (1%). The average number of those present at an assembly was 18, although that number varied greatly from assembly to assembly. We lack sufficient sources for 8 of the known assemblies, but there is no doubt the number of their attendants was very similar to those that are sufficiently known.

Keywords: regional assembly, regional association, regional governor, styrian regional law, duchy of Styria, the noble family of Ptuj, the noble family of Žovnek

VIRI IN LITERATURA

- CKL** – Celjska knjiga listin I: listine svobodnih gospodov Žovneških do leta 1341. Kos, D. (ur.). Ljubljana, Celje, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Muzej novejšje zgodovine, 1996.
- GZM II** – Gradivo za zgodovino Maribora II. Mlinarič, J. (ur.). Maribor, Pokrajinski Arhiv Maribor, 1980.
- MDC V** – Monumenta historica ducatus Carinthiae (MDC), V. Wiessner H. (ur.). Klagenfurt, Kleinmayr, 1956.
- MDC VII** – MDC, VII. Wiessner H. (ur.). Klagenfurt, Kleinmayr, 1961.
- Ottokars Österreichische Reimchronik** – Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum qui vernacula lingua usi sunt. Tomi V. Pars I, II. Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde. Joseph Seemüller, J. (ur.). Hannover, Hahnsche Buchhandlung, 1890, 1893.
- RHSt I** – Regesten des Herzogtums Steiermark, Erster Band, 1308–1319. Weisflecker, H. & A. Redik (ur.). Graz, Historische Landeskommission für Steiermark.
- UBSt III** – Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark III. Zahn, J. v. (ur.). Graz, Verlag des Historischen Vereines, 1903.
- UBSt IV** – Urkundenbuch des Herzogtums Steiermark, Vierter Band: 1260–1276. Appelt, H. & G. Pferschy (ur.). Wien, Verlag Adolf Holzhausens Nachfolger, 1975.
- Bele, M. (2012)**: Posesti Krške škofije na področju današnje slovenske Štajerske v drugi polovici 13. stoletja – 1. del. *Studia Historica Slovenica*, 12, 2–3, 543–571.
- Bele, M. (2016)**: Friderik V. Ptujski. *Kronika*, 64, 2, 135–146.
- Brunner, O. (1990)**: Land und Herrschaft: Grundfragen der territorialen Verfassungsgeschichte Österreichs im Mittelalter. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Dopsch, H. et al. (1999)**: Die Länder und das Reich: der Ostalpenraum im Hochmittelalter. Wien, Ueberreuter.
- Komac, A. (2006)**: Od mejne grofije do dežele: Ulrik III. Spanheim in Kranjska v 13. stoletju. Ljubljana, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU.
- Kosi, M. (2008)**: Dežela, ki je ni bilo: Posavinje med Kranjsko in Štajersko od 11. do 15. stoletja. *Studia Historica Slovenica*, 8, 2–3, 527–564.
- Krones, F. (1865)**: Vorarbeiten zur Quellenkunde und Geschichte des mittelalterlichen Landtagswesens der Steiermark. *Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen*, 2, 26–113.
- Krones, F. (1899)**: Urkunden zur Geschichte des Landesfürstenthums, der Verwaltung und des Ständewesens der Steiermark: von 1283–1411 in Regesten und Auszügen. Graz, Selbstverlag der historischen Landes-Commission.
- Krones, F. (1900)**: Landesfürst, Behörden und Stände des Herzogthums Steier: 1283–1411. Graz, Forschungen zur Verfassungs- und Verwaltungsgeschichte der Steiermark.

- Mell, A. (1929):** Grundriß der Verfassungs- und Verwaltungsgeschichte des Landes Steiermark. Graz, Wien, Leipzig, Historische Landeskommission für Steiermark.
- Mlinarič, J. (2006):** Župnija sv. Janeza Krstnika v Mariboru v srednjem veku. *Studia Historica Slovenica*, 6, 2–3, 297–308.
- Muchar, A. v. (1850):** Geschichte des Herzogthums Steiermark, Theil V. Grätz, Damian und Sorge.
- Muchar, A. v. (1859):** Geschichte des Herzogthums Steiermark, Theil VI. Grätz, Damian und Sorge.
- Niederstätter, A. (2001):** Österreichische Geschichte. Die Herrschaft Österreich: Fürst und Land im Spätmittelalter. Wien, Ueberreuter.
- Pirchegger, H. (1942):** Geschichte der Steiermark 1282–1740. Graz, Wien, Leipzig, Verlag der Universitäts-Buchhandlung Leuschner & Lubensky.
- Ravnikar, T. (2006):** Kraji na slovenskem Štajerskem in Maribor v srednjem veku. *Studia Historica Slovenica*, 6, 2–3, 279–296.
- Ravnikar, T. (2007):** Po zvezdnih poteh, Savinjska in Šaleška dolina v visokem srednjem veku. Velenje, Muzej Velenje.
- Ravnikar, T. (2008):** Posesti Plemiške družine iz Orta na Savinjskem. *Studia Historica Slovenica*, 8, 2–3, 565–583.
- Štih, P. (2006):** K predzgodovini mesta Maribor. *Studia Historica Slovenica*, 6, 2–3, 243–260.
- Vilfan, S. (1961):** Pravna zgodovina Slovencev, od naselitve do zloma stare Jugoslavije. Ljubljana, Slovenska matica.